

13. *Ad Semipelagianos in num. 11 adductos* — Quod vero Semipelagiani dicebant de futuris meritis sub conditione prævisis, multa continent absurda, quæ in discursu materiæ confutanda sunt; nunc duo indicare sufficiet. Prius est, quod Deus præmiet vel puniat opera quæ nunquam erunt, solum quia sub conditione prævidentur, quod falsissimum et impiissimum esse convincit Aug., libro de Prædestinat. Sanctor., cap. 12, ex illo Pauli ad Rom. 14: *Omnes stabimus ante tribunal Christi, ut unusquisque referat, prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum*: et ratio est evidens, quia quæ nunquam futura sunt, neque possunt homini imputari. Item quia ad gratiam Dei pertinet ut auferat occasionem vel etiam vitam eo loco aut tempore in quo prævidet Deus fuisse hominem peccatum, si talis occasio occurreret, vel si tali tempore viveret, juxta illud Sap. 4: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*. Denique quia de eodem homine prævidet Deus peccatum uno tempore, et alio recte operatum, si vivat; cur ergo potius præmio quam poena illum afficiet, si neutrum absolute facturum sit? Est ergo evasio erronea et contra omnem rationem. Alius error Semipelagianorum erat, quia etiam posita illa præscientia, falsum asseruisse convincuntur ex verbis Christi, Matt. 11: *Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent*. Ex hac enim Christi sententia constat prædicatum esse Evangelium cum signis et virtutibus, iis qui non fuerunt credituri, et non esse prædicatum his qui credidissent, si eis prædicaretur, ut notavit Augustinus Enchirid., c. 93, et lib. 2 de Persever., c. 9 et 10; et Prosper ad excerpta Genuen., respons. 8.

CAPUT II.

UTRUM AD CREDENDUM REVELATIŒ SPECIALIS GRATIÆ DEI SIT NECESSARIA.

1. *Quid in hoc erraverint Pelagiani et Semipelagiani*. — Error Pelagianorum et Semipelagianorum fuit, fidem non esse donum gratiæ Dei vere adjuvantis ad credendum, inspiciendo liberam credendi voluntatem; non tamen eodem modo in hoc errarunt. Quod ut intelligatur, sciendum est actum credendi, cum liber sit, duos actus includere. Unus est intellectus, scilicet, assentiri veritati propo-

sitæ; alius est voluntatis, nimirum velle assentiri. Pelagiani ergo dixerunt utrumque actum posse viribus naturæ fieri, facta sufficienti revelatione et propositione objecti, sine alio divinæ gratiæ adjutorio, pro sola credentis libertate. Et ante Pelagium fuit in illo errore Tia-nius, ut Aug. refert lib. 3 de Doctr. Christ., c. 33. Postea vero Semipelagiani dixerunt post revelationem, seu propositionem credibilium factam, in sola libertate positum esse velle credere, sicut velle non credere: ad credendum autem, sicut oportet, necessarium esse novum gratiæ adjutorium. Et in hoc sensu dicebant ad fidei actum esse necessariam gratiam, non vero ad voluntatem credendi. Quamvis aliqui eorum etiam aliquam fidem minus perfectam dicerent esse ex nobis sine gratia, quam per gratiam perfici necesse sit, nisi forte ipsammet voluntatem credendi fidem imperfectam vocarent. Ex quo tandem inferebant hanc gratiam quæ ad recte credendum datur, non mere gratis dari, sed ex merito illius voluntatis credendi, vel illius fidei imperfectæ. Hæc omnia constant ex dictis in Prolegom. 5, et ideo ea latius explicare aut probare non est necessarium; neque etiam illorum errorum fundamenta referre, quia solum movebantur, vel ut fidem liberam esse defenderent, vel ut Deum a personarum acceptione liberarent. De quibus sæpe jam dictum est, et de primo ex professo dicitur, tractando de concordia gratiæ et liberi arbitrii. De secundo vero in materia de prædestinatione late dictum est, in gratuita donatione propriorum honorum pro sola voluntate nullam esse personarum acceptionem.

2. *Quid etiam Luther.* — At vero Lutherani et alii Novatores, cum in sola fide justitiam nostram collocent, facile potuerunt in hoc puncto non errare, agnoscendo fidem esse donum Dei et sine gratiæ auxilio non fieri. Verumtamen nihil certum in hoc dicere possum, et verisimilius credo nihil supernaturale de fide cogitasse præter extrinsecum favorem vel acceptionem; quia voluntatem credendi negant fieri posse a nobis libere, sed vel a solo Deo fieri in nobis, vel per voluntatem Dei nostram necessitari ad volendum credere. Unde nullum aliud auxilium putant esse nobis necessarium ad illam voluntatem propter dictam efficaciam divinæ voluntatis, quam in omnibus actibus humanis requirunt. Unde nihil altius de voluntate credendi vel de ipso actu fidei cogitasse videntur. Eo vel maxime quod cum dicant omnia nostra opera esse peccata, idem necesse est ut de voluntate credendi sen-

tiant; quomodo ergo possunt ad talem fidem verum gratiæ auxilium postulare? Sed fundamenta hujus erroris in sequentibus tractanda sunt, et ideo illum omittimus.

3. *Prima assertio de fide, et probatur primo ex Scriptura.* — Dico ergo primo: ad credendum sicut oportet ea quæ divinitus revelantur, necessarium est ex parte intellectus speciale gratiæ adjutorium, a revelatione seu sufficienti objecti propositione distinctum. Est de fide, probaturque primo ex Scriptura. Nam Joan. 6 dicit Christus: *Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum*. Statim vero exponit quid sit venire, dicens: *Sunt quidam ex vobis qui non credunt*, credere ergo est venire; quid autem sit trahi explicat, dicens: *Propterea dixi: Nemo potest venire ad me, nisi ei datum fuerit a Patre meo*: unde inferius subdit: *Hoc est opus Dei, ut credatis in ipsum*. Diciturque specialiter *opus Dei*, propter speciale adjutorium, nam per concursum generalem omnia sunt opera Dei. Atque ad hunc fere modum expendit hoc testimonium Augustinus, tractatu 29 in Joann., et lib. 1 contra duas epistolas Pelagianor., cap. 19; idem probatur ex verbis Christi, Joann. 15: *Sine me nihil potestis facere*, ubi loquitur Dominus de operibus fructuosus ad salutem, de quibus statim subdit: *Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum*, et loquitur de se non tantum ut est Deus, sed etiam ut est homo et redemptor, ut patet ex illis verbis: *Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est*, ut intelligamus virtutem et auxilium gratiæ ab ipsius meritis proveniens, necessarium esse ad hæc opera, ut videri potest in Augustino ibi, tract. 80, et Hilario, lib. 9 de Trinit., et sumitur ex Tridentin., cap. 6.

4. *Accedunt loca alia ex Paulo.* — Præterea hæc assertio est principaliter intenta a Paulo in epistola ad Romanos, in qua præcipue ostendit justitiam esse ex spiritu fidei, et non ex lege: unde ait cap. 3: *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo*, docens non esse satis doctrinam aut revelationem, nisi accedat spiritus et gratia Christi, quæ est per fidem; unde subjungit: *Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi*: et ideo concludit justitiam veram non esse per legem factorum, sed per legem et spiritum fidei, de quo ait c. 12: *Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei*. Expresse ad Ephes. 2: *Salvati estis per fidem, et hoc non ex vobis, donum enim Dei est, ne quis gloriatur*; cui consonat illud 1 Cor. 4: *Quid habes quod non accepisti?* et c. 7: *Misericor-*

diam consecutus sum, ut sim fidelis; non dicit quia sum, sed ut sim, ut intelligatur misericordia prævenire, ut considerat sæpe Augustinus. Unde ad Phil. 1: *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis*, etc.; deinde Actor. 13: *Crediderunt quotquot præordinati sunt in vitam æternam*.

5. *Probatur secundo ex Conciliis, et Pontificibus, et Patribus.* — Præterea definita est hæc veritas contra Pelagium in Conciliis, Milevit., cap. 4 et 5, generatim de operibus pietatis, et in Africano, canon. 17 et 18; Arausic., cap. 5 et 6, et Trident., sess. 6, canon. 1, 2 et 3; et traditur a Cœlestino in epist. 1 ad Episcop. Galliæ, cap. 10; Leone Papa, ep. 84, alias 86, et ab Innocent. I, in ep. ad Episcop. Africae, 25 et sequentibus, et apud August. 93. Et de hac veritate videri potest Augustinus, ultra citata loca, in lib. de Spirit. et litter., cap. 31 et sequentibus, et q. 2 ad Simplic., et ep. 90 et sequentibus, et toto lib. de Prædestin. Sanctor., et de Bono perseverant. in principio, et cap. 19; et lib. 1 de Grat. Christi, et alia loca statim referam. Et Fulgentius, lib. de Incarn. et grat., c. 17 et sequentibus, et lib. 1 ad Moni., cap. 15; et Prosper, lib. 1 de Vocat. gent., c. 8 et 9, alias 23 et 24, et contra Collat., cap. 6, ut alia omittam, quæ vulgaria sunt; solum proponam optima verba Isidori, lib. 3 Sentent., cap. 10: *Doctrina sine adjuvante gratia, quamvis infundatur auribus, ad cor nunquam descendit, foris quidem perstrepat, sed interior nihil proficit. Tunc autem Dei sermo infusus auribus ad cordis ultima pervenit, quando Dei gratia mentem interior, ut intelligat, tangit*.

6. *Ut ratione probetur, subditur minus principalis assertio.* — Ut autem ratione probetur hæc assertio, statuendum prius est adjutorium Dei non esse necessarium tantum ad facilius credendum, ut Pelagius et Cœlestius dicere ausi sunt, sed esse necessarium simpliciter ad credendum, ac proinde hanc non esse necessitatem ad melius esse, quæ potius est utilitas, sed esse necessitatem simpliciter, quia sine illo auxilio non solum ægre possumus, sed potius omnino non possumus credere, sicut oportet. Quod eadem fide certum est et in terminis definitum in prædictis Conciliis, præsertim in Milevitano, c. 5; et Trident., can. 3: *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritu Sancti inspiratione et adjutorio, posse hominem credere sicut oportet, anathema sit*. Et idem habent Pontifices citati. Probantque adducta Scripturæ testimonia. Nam Christus dixit: *Sine*

me nihil potestis facere. Et Paulus: *Quid habes quod non accepisti?* et 2 ad Corinth. 3: *Non sumus sufficientes,* etc. Non enim poterant clarius nostram impotentiam explicare. De qua late August., toto lib. de Prædest. Sanctor., et lib. 2 contra duas epist. Pelagian., cap. 8, et lib. 1 de Grat. Christi, cap. 29; Prosper et Fulgentius in locis vulgatis.

7. *Alia assertio, etiam de fide.* — Atque hinc etiam constat necessitatem hujus auxilii esse ad singulos actus, ita ut nec minimus actus fidei, si sit fidei Christianæ et sicut oportet, haberi possit ab homine sine hoc gratiæ adjutorio. Hæc etiam propositio æque certa est ac præcedentes, et de operibus pietatis generaliter definita est in Concilio Palestino et Milevitano, et tradita ab Augustino, epist. 107, et multa alia retuli libro præcedenti, cap. 15, quæ in hunc modum explicavi, et ita confirmant hanc veritatem. Quam etiam colligo in hunc modum ex definitione Concilii Tridentini; statuit enim non posse hominem credere sicut oportet, sine Spiritus Sancti gratia; ergo nullum actum fidei potest homo facere sicut oportet, sine gratia. Nam qui vel unum actum veræ fidei elicit, jam credit, sicut oportet; imo ibi implicite credit omnia, quia ratio credendi universalis est; propter hoc e contrario, qui vel in una parte fidei non credit, nihil vera fide credit. Accedit quod eadem difficultas essentialis, ut sic dicam, est in quolibet actu fidei, et ideo si unus posset fieri viribus naturæ, quilibet fieri posset. Denique eodem modo ibi dicitur neminem posse diligere sicut oportet; unde recte colligitur neque unum actum dilectionis, sicut oportet, posse facere hominem sine gratia, alias sine gratia posset salvari, quia, per unum actum fidei et dilectionis sicut oportet, potest homo salvari.

8. *Affertur jam ratio prioris assertionis principalis.* — Hinc ergo sumenda est ratio principalis assertionis, scilicet, auxilium hoc requiri ex intrinseca natura talis actus, quæ superat naturalem potestatem intellectus humani ad aliquid efficiendum. Unde fit hanc necessitatem non esse ex accidenti (ut sic dicam) vel ex intrinseco impedimento, sed per se, et ex natura rei. Declaratur incipiendo ab hoc ultimo, quia hæc gratia non solum est necessaria ad credendum in statu naturæ lapsæ, sed etiam in statu naturæ integræ; imo non solum in natura humana, sed etiam in Angelica; ergo signum est hanc necessitatem provenire per se et ab intrinseco ex natura talis

actus. Idem colligitur, ex eo quod paulo antea dicebam, hanc necessitatem esse ad singulos actus; ergo signum est esse per se, et non ex accidenti: nam ea quæ sunt per accidens variantur, et interdum deficiunt, ut supra dicebamus de actibus ordinis naturalis. Præterea est ratio a priori, quia actus fidei fundatur per se in sola auctoritate divina obscure revelante, et ad illam reducit omnia principia credendi, tanquam ad rationem formalem, propter quam firmissime et tanquam omnino infallibile creditur quidquid hac fide tenetur; hic autem modus credendi superat naturales vires intellectus, quia proprio lumini commensurantur: ergo per se et ex propria ratione talis actus fieri non potest sine viribus gratiæ. Qualis autem sit supernaturalitas illius actus, infra dicam. Denique est optima ratio a posteriori, quia per fidem impetramus alia dona gratiæ, juxta illud Jacob. 1: *Postulet in fide nihil hæsitans,* et docet Aug. epist. 103; ergo oportet ut ipsa sit donum gratiæ, nam per dona naturæ non meremur gratiam, ut Concilium Arausicanum definit, et infra trademus. Alias initium salutis esset ex nobis, quod est damnatum, ut dicemus. Similiter per fidem resistimus tentationibus, juxta illud Petri: *Cui resistite fortes in fide;* ergo pertinet ad illam gratiam, per quam nobis datur tentationum victoria. Tandem fides est fundamentum justitiæ, Rom 3, et ad Heb. 11, et exponit Trident., sess. 6, cap. 8: ergo oportet ut sit ejusdem ordinis cum ipsa justitia, ac subinde supernaturalis et ex gratia.

CAPUT III.

UTRUM AD INITIUM FIDEI SIT NECESSARIA GRATIA?

1. *Initium fidei quid et quotuplex.* — Consulto auctorem in tractatu de Fide, disp. 6, sect. 6. — In superiori capite, Pelagianorum errorem refutavimus; hic contra Semipelagianos breviter agendum est. Et ne de voce initii fidei sit ambiguitas, advertendum est illa voce significari posse quidquid post revelationem fidei, et ultra illam ex necessitate antecedit in intellectu aut voluntate, antequam intellectus proprium assensum fidei eliciat. Hoc autem sic prævium ad assensum fidei duplex cogitari potest, scilicet, voluntas credendi, et interna vocatio et excitatio ad volendum credere, hæc enim duo per se necessaria sunt. Nam quia fidei propositio seu revelatio, cum non sit evidens, intellectui necessitatem non infert, nec

illum omnino determinat, necesse est ut antecedit voluntas illum determinans, ut ostendit D. Thom. 2. 2, quæst. 1, art. 4, quia *fides* (ut dixit Clemens Alex., lib. 5 Stromat., in princ.) *est animæ rationalis libero arbitrio utentis assensio;* cum ergo intellectus liber non sit, seipsum determinare libere non potest: ergo a libera voluntate determinandus est. Ante voluntatem autem necesse est ut præcedat sufficiens inductio et præparatio. Præter hæc vero si quid aliud interdum antecedit, erit per accidens; utrumque autem illorum potest initium vocari. Nam Concil. Arausican., cap. 5, voluntatem credendi vocat initium fidei. Juxta doctrinam autem Concilii Trident., sess. 6, c. 5, vocatio ad fidem, quæ per internam prævenientem gratiam in nobis fit ante voluntatem credendi, dici etiam potest initium fidei. Nam licet Concilium ibi non loquatur specialiter de initio fidei, sed de exordio justificationis, nihilominus cum fides sit justificationis fundamentum, clarum est similem vocationem ad fidem esse etiam fidei exordium. Et ita illud describit idem Concilium statim c. 6 dicens: *Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia et adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum.* Est ergo duplex fidei initium, quorum prius vocare possumus proximum, et aliud remotum; vel cum fides partim sit in intellectu, partim in voluntate, unum est principium fidei prout in intellectu consummatur, aliud est initium fidei prout in voluntate inchoatur, et de utroque breviter dicendum est.

2. *Assertio prima de fide.* — *Credulitatis affectus quid in citato Concilio.* — *Quid item initium fidei.* — *Quid etiam augmentum fidei.* — Dico ergo primo: post auditam fidem Evangelii, vel revelationem acceptam, neminem habere posse absolutam voluntatem credendi sicut oportet, seu modo Christiano, nisi per gratiam Dei excitantem et adjuvantem. Assertio, absolute et in terminis sumpta, est de fide, nam definita est a Conc. Araus., can. 5: *Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum,* etc. In quibus verbis obscurum est quid per augmentum, quidve per initium fidei intelligat; quid autem sit affectus credulitatis non est obscurum, sed clarum. Affectus enim credendi plane idem est quod voluntas credendi; illa enim vox, *affectus*, non significat quæcumque inchoatam aut simplicem complacentiam ad res fidei, sed efficacem affectum, quo (ut statim ibi adjungit) *in eum credimus qui justificat impium,*

et ad regenerationem baptismatis pervenimus. Hoc autem non fit nisi per efficacem voluntatem, ut constat; de hac ergo definit esse per inspirationem Spiritus Sancti *corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem.* Per initium autem fidei fortasse intellexit Concilium hanc eandem voluntatem, nam cum dicit, *initium fidei, ipsumque credulitatis affectum,* hæc posterior pars non videtur addere tertium membrum, sed explicationem proxime præcedentis; unde in t. 2 Conciliorum, ommissa conjunctione *que,* sic legitur: *Initium fidei ipsum credulitatis affectum,* subintelligendo particulam, *id est,* vel aliam similem, quam nonnulli codices habent hoc modo, *initium fidei, hoc est ipsum credulitatis affectum.* Et hunc verborum illorum sensum in principio capitis supposuimus. Quo posito, per augmentum fidei sufficienter intelligimus ipsam fidem, prout est in intellectu; tum ne illa videatur in illa definitione omissa, cum de illa præcipue probationes ibidem afferantur; tum etiam quia opponit augmentum fidei ejus initio, quod in voluntate credendi consistit, et quasi augetur, vel potius completur, quando in intellectu motione sua efficit assensum. Et hac declaratione, tanquam faciliiori, et probabiliiori, utemur.

3. *Expositio alia prædictorum.* — Potest tamen alia expositio illorum verborum considerari, ut per augmentum fidei intelligatur quod in rigore verba sonant, aliquod comparatæ jam fidei incrementum, et per initium fidei ipsummet actum credendi, prout primum in nobis fit et esse incipit, ac denique per affectum credendi, ipsam voluntatem credendi. Et sic quoad doctrinam quam intendimus nulla est diversitas, sed additio, quia sic expresse definitur, etiam augmentum fidei esse ex Spiritus Sancti inspiratione, quod verissimum est. Et expositio videtur non parum consentanea Augustino, libr. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 2. Aliter etiam possent illa duo distinguere, initium fidei et affectus credendi, ut per initium intelligatur vocatio ad fidem, ad quam sequitur voluntas credendi, quæ causa est actus fidei, qui per augmentum fidei significatur juxta primam expositionem. Et hoc modo confirmat ille canon non solum præsentem assertionem, sed etiam sequentem, et aliam, quam capite præcedenti stabilivimus. Et omnibus modis canon ille intentam a nobis veritatem comprobatur. Quam Concilium probat tribus Scripturæ locis. Primus est generalis ad Philip. 1: *Qui cepit in vobis bonum opus, ipse*